

Lausunto

12.02.2024

Asia: VN/27452/2020/

Työryhmän mietintö julkisuuslain ajantasaistamisesta

Yleisperustelut sekä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Huomionne yleisperusteluista sekä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys -jaksosta (mietinnön jaksot 2-5 ja 10)?

EETU suhtautuu pääsääntöisesti myönteisesti julkisuuslain laajentamiseen, joka edistää avoimuutta. EETUn mielestä jatkovalmisteluissa on otettava huomioon mietinnön liitteessä yksi (Eriävät mielipiteet) esitetyt huomiot.

On kuitenkin varmistuttava siitä, että sääntelyn uudistamisesta ei seuraa negatiivisia vaikutuksia Suomen kansalliseen turvallisuuteen eikä esimerkiksi rikollisuuteen tai arjen turvallisuuteen eikä tieto-, tila-, henkilö-, henkilöstö- ja työturvallisuuteen. Yksittäisen kansalaisen ja erityisesti eläkeläisen kannalta merkityksellistä on, miten salassapitosääntelyä tullaan uudistamaan.

Soveltamisalan laajentamista koskevat ehdotukset

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisen hallintotehtävän hoitamiseen kokonaisuudessaan? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Jatkotyössä tulee ennen kaikkea ottaa huomioon Finanssiala ry:n esittämä huomio siitä, että julkista hallintotehtävää ei ole annettu lailla eläkevakuutusalan toimijoille. Toisin sanoen lainsäätäjä ei ole lain tasolla katsonut, että eläkevakuustustoiminnassa olisi kyse julkisesta hallintotehtävästä. Mietinnössä todetaan, että julkisten hallintotehtävien hoitamisen tulee pääsääntöisesti kuulua viranomaisille, ja julkista hallintotehtävää koskevan sääntelyn tarkoituksena on rajoittaa julkisten hallintotehtävien osoittamista varsinaisen viranomaiskoneiston ulkopuolelle. Julkinen sektori ei kuitenkaan ole koskaan hoitanut yksityistä vakuutustoimintaa, vaan se on aina ollut yksityisten yhtiöiden hoitamaa. Tehtävää ei ole koskaan lailla annettu vakuutusyhtiöille, koska kyse ei ole alun alkaenkaan ollut miltään osin viranomaistehtävästä.

Muissa EU-maissa mitään osaa yksityisten vakuutusyhtiöiden toiminnasta ei katsota viranomaistoimintaan rinnastuvaksi.

Yksityiseen liiketoimintaan ei näin ollen pidä soveltaa viranomaistoimintaan tarkoitettua sääntelyä. Vakuutusten rahoitus perustuu yksityisen sektorin työntekijöiden ja työnantajien maksamiin työeläkevakuutusmaksuihin, jotka eivät ole veroja, vaan vakuutusmaksuja.

Ne tehtävät, joissa vakuutusyhtiön on katsottu käyttävän julkista valtaa, ovat nykyisellään selkeästi erotettavissa vakuutusyhtiön muista toiminnoista. Siksi nykyinen soveltamisalan määritelmä (julkisen vallan käyttäminen) on parempi ja selkeärajaisempi verrattuna työryhmän ehdottamaan määritelmään ”julkisen hallintotehtävän hoitaminen”.

Avoimuuden lisääminen hallinnon yleislakien soveltamisessa on sinällään kannatettavaa. Julkisuuslain soveltamisalaa ei kuitenkaan tule laajentaa nykyisestä julkisen vallan käytöstä kaikkeen julkisen hallintotehtävän hoitamiseen.

Lakia esimerkiksi ei sovellettaisi eläkevakuutusyhtiön muuhun toimintaan kuin julkisen hallintotehtävän hoitamiseen. Todellisuudessa jää juridisesti epäselväksi, mikä kaikki vakuutusyhtiön toiminta katsottaisiin julkisen hallintotehtävän hoitamiseksi. Koska julkisuuslailla asetetaan oikeudellisia velvollisuuksia sen soveltamisalaan kuuluville, on näille toimijoille oltava jo lain voimaantullessa selvää, miltä osin laki koskee niitä. Jos soveltamisalan rajat ovat epäselvät, lisääntyy tuomioistuimissa käytävä jälkiselvittely, mikä on todettu jo mietinnön eriävissä mielipiteissä.

Epäselvyydet olisivat vältettävissä täsmällisemmällä sääntelyllä. Esimerkiksi valtion erityistehtäväyhtiöiden julkisuudesta voitaisiin säätää kussakin erityistehtäväyhtiölaissa.

Edellä mainitut tiedot ovat välttämättömiä jo mietinnön kuulemisvaiheessa, jotta asiaan pystyisi ottamaan kantaa. Vaarana on nyt myös, että käytännössä julkisuuslain soveltamisala voisi laajeta epätarkoituksenmukaisella tavalla.

Mietinnön ehdotukset voivat toteutuessaan lisätä selvityspyyntöjä. Lisätyötä voivat tuottaa myös esimerkiksi henkilötietojen suojaus luovutettavissa dokumenteissa, mikä on todettu myös mietinnössä.

Organisaatiollemme tai sen jäsenorganisaatioille julkisuuslain soveltamisalan laajentamisella ei ole suoraan vaikutusta. Työryhmä päätti hylätä niin sanotun sääntelymallin, joka on mielestämme oikea ratkaisu. Huomautamme, että vaikka sääntelymalli olisikin jäänyt lopulliseen mietintöön tai

sellainen tulisi lainsäädäntöön, ei sillä olisi vaikutusta organisaatiollemme tai sen jäsenorganisaatiolle suoraan, koska kaikilla jäsenorganisaatiolla julkisen sektorin rahoitus on alle 50 % kokonaisbudjetista. Sääntelymalli saattaisi sen sijaan lisätä kohtuuttomasti erityisesti henkilöresursseiltaan pienten STEA-avustusta saavien järjestöjen työmäärää.

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisyhteisön määräysvallassa oleviin yhteisöihin ja säätiöihin? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Mietinnössä on analysoitu vain vähän julkisessa omistuksessa olevien yhtiöiden ja yhtymien sekä säätiöiden taloudellista merkitystä yhteiskunnassa. Monessa kunnassa palveluita ja liikelaitoksia on yhtiöitetty kuluneella vuosituhanella. Kysymme, miten edellä kuvattu kehitys on vaikuttanut julkisuuslainsäädännön soveltamiseen käytännössä? Kuinka paljon on euroissa laskettuna sellaista julkisen vallan omistuksessa olevaa liiketoimintaa tai tehtyjä hankintoja, joihin ei tällä hetkellä sovelleta julkisuuslainsäädäntöä.

EETUn mielestä yksi julkisuuslainsäädännön keskeinen tavoite on se, että kansalaisten ja yhteisöjen maksamat verot käytetään mahdollisimman tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti sekä hyvän hallintotavan mukaisesti. Julkisuus edistää tämän tavoitteen toteutumista ja vähentää korruption riskiä tai muuta väärinkäytöksiä.

EETU suhtautuu myönteisesti siihen, että julkisuuslakia sovelletaan kuntien, hyvinvointialueiden ja valtion omistuksessa oleviin yhtiöihin ja säätiöihin huomioiden kuitenkin kilpailutilanteen rajaustarve ja kansallinen turvallisuus sekä yksityisyyden suoja.

Minkälaisia erilaisia turvallisuuteen liittyviä vaikutuksia arvioitte mietinnössä ehdotetulla julkisuuslain soveltamisalan laajentamisella olevan? Ovatko voimassa olevan julkisuuslain salassapitoperusteet riittävät suojaamaan tietoja, joita on ehdotuksen mukaan soveltamisalan piiriin uutena tai laajemmin tulevien toimijoiden hallussa? Onko organisaatiollanne hallussa tietoja, joiden salassapito olisi välttämätöntä esimerkiksi turvallisuusnäkökohtien vuoksi eikä niiden salassapito ole mahdollista voimassa olevassa laissa tai erityislaeissa säädettyjen salassapitoperusteiden perusteella?

-

Muut mietinnön ehdotukset

Olisiko muilla kuin lain soveltamisalaa laajentavilla ehdotuksilla organisaationne näkökulmasta turvallisuusvaikutuksia ja minkälaisia nämä vaikutukset olisivat?

-

Lakiehdotus ja säännöskohtaiset perustelut

Huomionne luvuittain lakiehdotukseen ja sitä koskeviin säännöskohtaisiin perusteluihin?

1 luku

-

2 luku

-

3 luku

-

4 luku

-

5 luku

-

6 luku

-

7 luku

-

8 luku

-

Muut huomiot

Muut mahdolliset huomionne?

-

Vuori Timo
Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry – Pensionärsförbundens
intresseorganisation PIO rf